

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อโสเจยฺย — ความไม่สะอาด)”

อโสเจยฺย อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - โส - ไจ - ยะ มาจากคำว่า ห(ไม่)แปลง ห เป็น อ กับคำว่า โสเจยฺย (ความสะอาด) รวมกันเป็น อโสเจยฺย แปลว่า ความไม่สะอาด มีความหมายที่ละเอียดลึกซึ้งมาก แสดงถึงความเป็นจริงของอกุศลธรรม ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ไม่สะอาด ไม่บริสุทธิ์ ไม่ผ่องใส ซึ่งเมื่อได้เหตุปัจจัยก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ เป็นธรรมที่มีจริง ๆ ไม่นำมาซึ่งประโยชน์แก่ใครๆทั้งสิ้น ตราบใดที่ยังไม่สามารถดับกิเลสใดๆได้ ก็ยังเป็นผู้มีความไม่สะอาด, ความไม่สะอาด ไม่ใช้อยู่ที่รูปลักษณะภายนอก แต่เป็นเรื่องของอกุศลธรรมที่อยู่ภายในจิตใจเท่านั้น ไม่ว่ารูปลักษณะภายนอกจะดูสกปรกหรือสะอาด แต่ถ้าอกุศลธรรมเกิดเมื่อใด ก็ไม่สะอาดอยู่นั่นเอง ดังข้อความในสรวัตถปกาสินี อรรถกถา สังยุตตนิกาย ชนธวรรค คัททูลสูตร ว่า “กัธฺสํทํหํหลาย แม้อาบหน้าดีแล้ว ก็ชื่อว่าเศร้าหมอง เพราะจิตเศร้าหมองนั้นแล แต่ว่า แม้ร่างกายจะสกปรก ก็ชื่อว่าผ่องแผ้วได้ เพราะจิตผ่องแผ้ว”

ข้อความในพระสูตรต้นปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต จุนทสูตร แสดงความเป็นจริงว่า ความไม่สะอาด ได้แก่

ความไม่สะอาดทางกาย ๓ (ฆ่าสัตว์, ลักทรัพย์, ประพฤติผิดในกาม)

ความไม่สะอาดทางวาจา ๔ (พูดเท็จ, พูดส่อเสียด, พูดคำหยาบ, พูดเพ้อเจ้อ)

ความไม่สะอาดทางใจ ๓ (เพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่น, พยาบาทปองร้ายผู้อื่น, มีความเห็นผิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง)”

แต่ละบุคคลที่เกิดมานั้น ว่าโดยสภาพธรรมแล้ว ก็ไม่พ้นไปจากเกิดขึ้นเป็นไปของสภาพธรรม กล่าวคือ จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) และ รูป (สภาพธรรมที่ไม่ใช่สภาพรู้) ตราบใดที่ยังไม่ได้ดับกิเลส ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตได้ ย่อมเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ออกุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไป และถ้ามีกำลังมากก็สามารถล่วงเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ มีการประทุษร้าย เบียดเบียนผู้อื่นด้วยกาย ด้วยวาจา เป็นต้น และเป็นที่น่าพิจารณาอีกว่า แต่ละบุคคลสะสมอกุศลมากมาย เพราะความเป็นปุถุชนผู้หนาแน่นไปด้วยกิเลสซึ่งได้สะสมมาอย่างยาวนานในสังสารวัฏฏ์ เมื่อได้ศึกษาพระธรรม ก็จะค่อยๆ เห็นว่า ส่วนใหญ่แล้วชีวิตประจำวันจะเป็นไปกับอกุศลธรรมมากที่สุด ด้วยโลภะ (ความติดข้อง) บ้า งโทสะ (ความโกรธ, ความขุ่นเคืองใจ) บ้าง เป็นต้น ตลอดเวลาที่จิตไม่ได้เป็นไปในการให้ทาน ไม่ได้เป็นไปในศีล (คือเว้นในสิ่งที่ควรเว้นและประพฤตินสิ่งที่ควรประพฤติ) และไม่ได้เป็นไปในการอบรมเจริญปัญญาจากการฟังธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน จิตก็จะเป็นอกุศลโดยส่วนใหญ่ ความไม่สะอาดเกิดแล้วในขณะนั้น

เป็นธรรมดาที่เมื่อได้เหตุปัจจัยอกุศลก็ย่อมจะเกิดขึ้นเป็นไป ตามการสะสมของแต่ละบุคคล ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง อาจจะติดข้องมากๆ ก็ได้ อาจจะโกรธมาก ๆ ก็ได้ มีความประพฤติเป็นไป ทางกาย ทางวาจาตามอำนาจของกิเลส เพราะยังไม่ได้ดับกิเลสตนเอง นี่ก็ความเป็นจริงของสภาพ ธรรม ซึ่งเกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น และจะเป็น ผู้ประมาทไม่ได้เลยทีเดียว

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง แสดงถึงสิ่งที่มีจริงทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นกุศลธรรมหรือ อกุศลธรรม ก็เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เป็นธรรม ไม่ใช่เรา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น ปกติในชีวิตประจำวันของผู้ที่ยังมีกิเลส ยังถูกผูกมัดไว้ด้วยกิเลสประการต่างๆ จึงมีอกุศลจิตเกิดขึ้น เป็นปกติธรรมดา และเกิดมากกว่ากุศลจิตด้วย โอกาสของกุศลน้อยมาก ถ้าเทียบกับขณะที่ เป็นอกุศล ซึ่งถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ก็จะไม่มีความเข้าใจอะไรเลย

ตามความเป็นจริง อกุศลธรรมเป็นสภาพธรรมที่ไม่ดีงาม ไม่นำประโยชน์อะไรๆ มาให้ใครเลย มีแต่จะนำทุกข์โทษภัยมาให้ในภายหลัง ขณะที่จิตเป็นอกุศลย่อมเร่าร้อนเดือดร้อนอยู่ไม่เป็นสุขเพราะ อกุศลเจตสิกที่เกิดร่วมกัน เช่น โลภะ ความติดข้อง โมหะ ความหลง ความไม่รู้ ซึ่งเป็นความ ไม่สะอาดของจิตใจ เกิดขึ้นเมื่อใดก็ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส ไม่สะอาด และถ้ามีกำลังถึงขั้น ล่วงเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ยิงเร่าร้อนมาก กล่าวได้ว่าเร่าร้อนทั้งใน ขณะที่ทำ และเร่าร้อนทั้งในขณะที่ได้รับผลของอกุศลนั้นๆ ด้วย ในทางตรงกันข้าม ขณะที่จิตเป็น กุศลนั้นย่อมผ่องใส ไม่ขุ่นมัว เพราะไม่มีอกุศลเจตสิกเกิดร่วมได้เลย เป็นจิตคนละประเภทกัน แต่จะ มีสภาพธรรมฝ่ายดี เช่น ศรัทธา (สภาพธรรมที่เลื่อมใสในกุศล) สติ (สภาพธรรมที่ระลึกเป็นไป ในกุศล) หิริ (ความละอายต่ออกุศล) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่ออกุศล) เป็นต้น เกิดร่วมด้วย

การมีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นโอกาสที่หาได้ยากอย่างยิ่ง เมื่อมีโอกาสได้ฟังแล้ว มีความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นไปตามลำดับ ย่อมจะทำให้เป็นผู้เข้าใจสภาพธรรมตาม ความเป็นจริง เห็นโทษเห็นภัยของอกุศล และเห็นคุณค่าของกุศล ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท ไม่ประมาททั้งในกุศลและในอกุศลแม้จะเล็กน้อย เป็นผู้เจริญกุศลประการต่างๆ เพื่อขจัดความไม่ สะอาด คือ อกุศลของตนเอง เพราะสิ่งที่ขจัดความไม่สะอาดดังกล่าวนี้ได้ ต้องเป็นกุศลธรรมเท่านั้น ถ้าอกุศลไม่เกิดขึ้น ไม่เจริญขึ้นเลย ก็เป็นโอกาสของอกุศลที่นับวันจะพอกพูนหนาแน่นขึ้นเรื่อยๆ จนยากที่จะแก้ไขหรือขัดเกลาได้ การเดินทางในสังสารวัฏฏ์ยิ่งอึกยาวไกล กุศลธรรมเท่านั้นที่จะเป็น ที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลาย จึงควรอย่างที่ได้เจริญกุศลและอบรมเจริญปัญญาต่อไป

เพราะฉะนั้น จึงขาดการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมไม่ได้เลยจริงๆ ประโยชน์ของการฟัง พระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อมีความเข้าใจพระธรรมเป็นที่พึ่ง ขัดเกลาอกุศลธรรมซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ไม่สะอาดในจิตใจของตนเองให้เบาบาง ตามความเจริญขึ้น ของปัญญา จนกว่าจะถึงการดับได้อย่างเด็ดขาดในที่สุด ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการ อบรมเจริญปัญญา.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]